

matika mletačkih prekomorskih postrojba te uloga potpukovnika Nikole Viskovića u vrijeme mletačko-osmanskog rata. Umjesto zaključka autorica pokušava rekonstruirati što se dogodilo s pukovnijom Nikole Viskovića te njegovim satnijama, ali i onima kojima je zapovijedao kapetan Luka Makedonija nakon mletačko-osmanskog rata 1718. godine. Radu je priložen popis vojnika satnija Nikole Viskovića i Luke Makedonije.

Martin Nedić o prilikama u Bosni i Hercegovini sredinom 19. stoljeća (387-420) članak je Vlaste Švoger, koji donosi podatke o pisanju ovog franjevca o političkim, ali i društvenim te vjerskim prilikama u Bosni u navedenom razdoblju. Koristeći se člancima koje je Nedić objavljivao u *Narodnim novinama* autorica rekonstruira njegov rad te navodi važnost koju ovakva svjedočanstva imaju za predstavljanje svakodnevice.

Pogled iznutra, češka manjina od Vidovdanskog do Oktroiranog ustava (1921.-1931.) (421-451), članak Vlatke Dugački, donosi pregled rada češke manjinske zajednice u navedenom razdoblju. Autorica navodi razloge osnivanja Čehoslovačke napredne seljačke stranke, kao i njeno političko djelovanje u prvoj polovici 20. stoljeća. U radu se također prikazuje povijest raznih publikacija češke zajednice u kojima su se prikazivali politički stavovi pripadnika češke manjine.

Hrvoje Volner člankom *Drvena industrija Slavonije s posebnim osvrtom na obitelj Gutmann do kraja 1918. godine* (453-476) predstavlja uvid u djelovanje obitelji Gutmann i tvrtke Salomon Heinrich Gutmann u drvenoj industriji. Autor donosi pregled rada tvornice drvene mase u Belišću, na čijem je području obitelj Gutmann uvela brojne tehnološke novitete s ciljem povećanja produktivnosti u drvenoj industriji Slavonije.

Drugi broj časopisa sadrži i jedan članak pod sekcijom Historiografija. Branimir Janković s člankom pod naslovom *Rijetka predanost "metodologiji historije"*. *Mirjana Gross (1922.-2012.)* donosi pregled recenzija koje su nastale u posljednjem desetljeću rada i života ove priznate povjesničarke. Sadrži i veliki broj ocjena i prikaza časopisa, zbornika i knjiga (503-546) te izvještaje s više znanstvenih i stručnih skupova (549-578). Ovaj broj Historijskog zbornika donosi i jedan nekrolog posvećen Branku Goropevšeku (581-582), a završava polemičkim pismom uredništvu naslovljenim *U povodu priloga L. Bencetić, "Pregled časopisa i udruga studenata povijesti u Hrvatskoj"*, *Historijski zbornik LXV – 1/2012.* (583-584).

Kosana Jovanović

Croatica christiana periodica, Časopis Instituta za crkvenu povijest Katoličkog bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, god. 36, br. 69 (224 str.) – br. 70 (218 str.), Zagreb 2012.

U 2012. godini izašli su šezdeset i deveti te jubilarni sedamdeseti broj časopisa Instituta za crkvenu povijest Katoličkog bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. *Croatica christiana periodica* izlazi redovito od 1977. godine, a nakon prva dva jednobroja počinje izlaziti učestalo dva puta godišnje, čime je uvelike pridonijela istraživanju crkvene povijesti i srodnih tema.

U brojevima 69 i 70 tiskano je ukupno 15 izvornih znanstvenih radova te jedan pregledni rad, s tematikom koja obuhvaća crkvenu povijest od srednjeg vijeka do moderne povijesti, biografije relevantnih crkvenih djelatnika, demografsku tematiku, nabožnu književnost i sakralnu umjetnost.

Hrvatski iseljenici u Mlecima, crkva S. Sepolcro i barski nadbiskup Ambroz Antun Kapić (16. st.) (1-9) prvi je rad šezdeset i devetoga broja autorice Lovorke Čoralić. U prvom dijelu rada autorica tragom arhivskih vrela opisuje raznovrsne sastavnice koje povezuju hrvatske iseljenike s mletačkom crkvom S. Sepolcro. Drugi dio rada odnosi se na život i djelovanje barskog nadbiskupa Kapića i na njegov kameni zapis uklesan na nekadašnjoj crkvi S. Sepolcro.

Sljedeći je rad Danijela Premerla i Ive Kurelac *Sveti Ivan pustinjak u hrvatskoj historiografiji i ikonografiji 17. i 18. stoljeća* (11-31), u kojem su ispitani putovi i razlozi usvajanja svetog Ivana pustinjaka u hrvatskom kasnorenesansnome i baroknome historiografskom narativu te uloge koje je u njemu sv. Ivan odigrao. Autori donose, interpretiraju i analiziraju nove spoznaje te preispituju postojeće.

Dubravka Botica i Ana Kaniški prikazuju arhivske podatke kanonskih vizitacija, Hrvatskoga državnog arhiva i Župne spomenice o izgradnji župne crkve Uznesenja Blažene Djevice Marije u Kupincu u članku *Arhivski izvori za povijest gradnje župne crkve Uznesenja Blažene Djevice Marije u Kupincu* (33-49). Na temelju arhivskih izvora autori su postavili novu dataciju izgradnje crkve i rekonstruirali izgled ranije crkve iz 17. stoljeća.

Prikaz društvenog života i dokolice katoličke mladeži početkom 20. stoljeća, na osnovu članka iz časopisa Luč, donosi Tihana Luetić u prilogu *Časopis Luč o dokolici i društvenom životu katoličke mladeži početkom 20. stoljeća* (51-84). U radu se promatra niz aktivnosti mladih, njihovo organiziranje i društveno koristan rad među pukom.

Ivan Hrstić i Ana Biočić obrađuju život i rad fra Petra Glavaša, utemeljitelja i tajnika lokalnog ogranka Hrvatske pučke stranke u Tučepima, te jednog od osnivača i prvog tajnika Hrvatskog katoličkog omladinskog društva, kao i problematiku njegova odnosa s lokalnom Orjunom u prilogu *Fra Petar Glavaš i Orjuna u Tučepima (1921.-1927.)* (85-103).

Neravnopravnu borbu komunističkog režima protiv jedinog organiziranog ideološkog, a time i političkoga protivnika – Katoličke crkve – razlaže Ivan Lučić u radu *Progon Katoličke crkve u Bosni i Hercegovini u vrijeme komunističke vlasti (1945.-1990.)* (105-144). Autor ističe kako je neravnopravna borba često u Bosni i Hercegovini poprimila oblike terora nad Crkvom i vjernicima.

Posljednji je članak šezdeset i devetoga broja *Povijest Klane i okolice od najstarijeg doba do 20. stoljeća u svjetlu graničnih oznaka* (145-173) Slavena Bertoše, u kojem opisuje najvažnije epizode iz prošlosti Klane i njezine okolice. Navodi opće zemljopisno-povijesne podatke te niz zanimljivosti iz prapovijesnog i rimskog doba, srednjeg i novog vijeka, uz prikaz kulturno-povijesnih znamenitosti.

Mehanizme stjecanja kanonikata Zagrebačkog kaptola tijekom 14. stoljeća na osnovu zajedničkih životopisa 106 zagrebačkih kanonika i kandidata za kanoničku čast istražuje Marko Jerković u radu *Načini stjecanja kanonikatâ Zagrebačkog kaptola u 14. stoljeću* (1-25), prvom članku sedamdesetog broja časopisa *Croatica Christiana Periodica*.

Lovorka Čoralić daje uvid u oblike povezanosti hrvatskih useljenika u Mlecima s tamošnjom crkvom i Bratovštinom (Scuola grande) Santa Maria della Misericordia u članku *Hrvatski useljenici i njihove veze s mletačkom crkvom i Bratovštinom Santa Maria della Misericordia (tragom oporučnih spisa)* (27-39). Nakon općih podataka o hrvatskim useljenicima koji su održavali veze s potonjom crkvom i Bratovštinom, iznosi konkretne veze kao što su mjesta pokopa, služenja misa, te uključenost Hrvata u Bratovštinu.

Smjerove migracijskih kretanja u župu Pazin, na osnovu svih sačuvanih matičnih knjiga krštenih župe Pazin u 17. stoljeću, pohranjenih u Državnom arhivu u Pazinu, utvrđuje Elvis Orbanić u radu *Prostori migracijskih kretanja: župa Pazin u 17. stoljeću* (41-63).

Središte istraživanja Andrije Zirduma usmjereno je na djelovanje franjevacu u Slavonskom Brodu u vrijeme uključenosti grada i njegova područja u Osmansko Carstvo, kao i u razdoblju nakon oslobođenja do 1754. godine, kada im je župa službeno oduzeta, *Franjevačka župa u Slavonskom Brodu do 1754. godine* (65-78).

Anela Mateljak u članku *“Stazica duhovna” fra Jerolima Lipovčića u kontekstu molitveničke književnosti 18. stoljeća* (79-103) tipološki određuje, prikazuje strukturu i sadržaj, te smješta u vremenski kontekst molitvenik franjevačkog kulturnog radnika Jerolima Lipovčića.

Kako crkvenu tako i političku ulogu naslovnog biskupa beogradskog i smederevskog, zagrebačkog kanonika, priora vranskog, te virilnog člana Hrvatskog sabora i vrhovnog ravna-

telja škola od 1844. do 1853. godine, Josipa Shrotta rasvjetljuje Vlasta Švoger u prilogu *Biskup Josip Schrott – čovjek izvan struje* (105-116).

Doprinos boljem poznavanju života i djela mons. Antonia Santina, upravitelja Riječke i Tršćansko-koparske biskupije donosi članak *Riječki biskup Antonio Santin (1933.-1938.)* (117-143) Marka Medveda. Autor na osnovu arhivske građe i relevantne hrvatske, slovenske i talijanske literature iznosi nove podatke o Santinovoj upravi riječkom Crkvom.

Položaj Katoličke crkve u Lici u prvim godinama komunističke diktature s posebnim osvrtom na odnos biskupa Viktora Burića prema komunističkom režimu, (145-168) prilog je Miroslava Akmadže u kojem nastoji dati bolji uvid u težak položaj Katoličke crkve i katoličkog puka u Lici nakon Drugoga svjetskog rata, s posebnim naglaskom na rad senjskog i modruškog biskupa Viktora Burića.

Zvezdan Folić rekonstruirao uzroke dolaska i oblike djelovanja rimokatoličkih redovnica u Crnoj Gori nakon Drugoga svjetskog rata u prilogu *Rimokatoličke redovnice u Crnoj Gori 1945-1965.* (169-177). Posebno je naglasio njihov medicinski rad u vrijeme kada je u Crnoj Gori nedostajalo obrazovanog medicinskog kadra.

Po već ustaljenom običaju oba broja *Croatice christiane periodice* zaključena su rubrikom *Prikazi i recenzije* koje ukupno sadrže dvadeset i devet prikazanih bibliografskih noviteta kako knjiga, monografija i zbornika, tako i periodike, te završnom rubrikom *Primljene Publikacije* koju gotovo od samoga početka izlaženja časopisa priređuje Marijan Biškup.

Ana Biočić

***Scrinia Slavonica. Godišnjak Podružnice za povijest Slavonije, Srijema i Baranje Hrvatskog instituta za povijest*, sv. 12, Slavonski Brod 2012., 466 str.**

Od 2001. godine u izdanju Hrvatskog instituta za povijest – Podružnice za povijest Slavonije, Srijema i Baranje u Slavonskom Brodu izlazi njezin godišnjak *Scrinia Slavonica*. U skladu s time, 2012. godine izašao je njezin dvanaesti broj na 466 strana. Glavni urednik ravnatelj je Podružnice, dr. Stanko Andrić. Sadržaj godišnjaka obuhvaća pet cjelina, od kojih prva sadrži 11 kronološki složenih članaka. Druga cjelina je *In memoriam*. Dalje slijedi poglavlje pod nazivom *Kronika*, a zatim *Povijest u književnosti*. Na kraju je rubrika *Kritike, prikazi i osvrti*.

Prva cjelina započinje člankom *Opsada Iloka 1494.* (7-20) autora Tamása Fedeleša, profesora na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Pečuhu. U ovom zanimljivom članku možemo saznati neke detalje iz povijesti Iloka te obitelji Iločki (Újlaki) po kojima je grad dobio ime. Osim toga, autor nas je upoznao s okolnostima zbog kojih je došlo do obračuna pobunjenog hercega Lovre Iločkog i kralja Vladislava II. Jagelovića. Na kraju je, na temelju izvora, između kojih su najdragocjeniji dijelovi knjige računa kraljevske riznice što govore o troškovima samog vojnog pothvata, imenima važnih sudionika u boju, vrstama korištenih ratnih sprava te datumima ratnih operacija, dr. Fedeles donio informacije o opsadi grada Iloka i o sukobu. Osim tog prvorazrednog izvora, autor ističe važnost suvremenog kroničara Antonija Bonfinija koji je detaljno pisao o bitci. Članak je s mađarskog jezika preveo je Emil Csula, dok su ga redigirali Stanko Andrić i Marija Karbić.

Drugi članak, pod naslovom *O turskom mesdžidu u Vidovcima pokraj Požege* (21-26), djelo je Nedima Zahirovića koji je ovim radom istražio i identificirao utemeljitelja turskog mesdžida (džamije) u Vidovcima, selu pokraj Požege. Nakon što su Osmanlije uspjeli stabilizirati svoju vlast na požeškom području, grad i okolica počeli su poprimati obilježja karakteristična za orijentalno-islamske sredine. Autor kazuje kako mu nije poznato da je netko ranije dao konkretan odgovor na pitanje tko je osnivač mesdžida u Vidovcima te ističe da se odgovor nalazi na jednoj bilješci u timar-defteru koji se čuva u Austrijskoj nacionalnoj biblioteci u Beču. Iz ove bilješke se vidi kako je utemeljitelj džamije bio Husejn-dede. Ovaj timar-defter vodi se pod